

Minä osaan, sinä tunnistat – yliopisto-opiskelijoiden käsityksiä englannin kieli- ja viestintäosaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta

Satu Tuomainen

Yliopisto-opiskelija voi osoittaa opintoihinsa kuuluvaa kieli- ja viestintäosaamista näyttökokeessa. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen eli AHOT koskee siis myös tutkintoihin kuuluvia erityisalojen kieli- ja viestintäopintoja. Tässä artikkelissa kerrotaan, kuinka yliopisto-opiskelijat näkevät ja kokevat englannin alakohtaisen ja akateemisen kielitaidon tunnistamisen ja tunnustamisen Itä-Suomen yliopistossa.

Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) periaate ja siihen liittyvät käytännön toimet ja järjestelyt ovat yleistyneet ja vakiintuneet viime vuosina myös Suomen yliopistoissa. Yliopistotutkintoihin kuuluvien alakohtaisten kieli- ja viestintäopintojen AHOT-prosessit tapahtuvat pääsääntöisesti yliopistojen kielikeskuksissa ja niiden toimintaa ohjaavat kansalliset suositukset. Niiden mukaan opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa non-formaalisti eli epävirallisesti tai informaalisti eli arkioppimisessa hankkimansa osaaminen.

Itä-Suomen yliopiston kielikeskuksessa opiskelijan on mahdollista osoittaa tällä tavoin hankittu osaamisensa lähes kaikissa tutkintoonsa kuuluvissa kieli- ja viestintäopinnoissa osallistumalla näyttökokeisiin, joissa opiskelijan osaaminen arvioidaan samoin kriteerein ja menetelmin kuin vastaavilla opintojaksoilla. Olen omassa työssäni arvioinut yliopisto-opiskelijoiden englannin kielen osaamista jo vuodesta 2002, joten halusin selvittää tarkemmin, mistä ja missä muualla hankittu osaaminen muodostuu. Halusin

väitöskirjassani (Tuomainen, 2015) tarkastella, millaisissa epämuodollisissa ja arkioppimisen ympäristöissä kauppatieteiden opiskelijat hankkivat alakohtaista englannin kieli- ja viestintäosaamista ja kuinka he näkevät osaamisen tunnistamisen.

Tunnistamisen taustaa

Suomen ja Euroopan korkeakouluissa tapahtuva aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen pohjautuu ns. Bolognan prosessiin eli vuonna 1999 alkaneeseen eurooppalaisen korkeakoulualueen harmonisointiin. Korkea-asteen koulutuksen kehittämisessä keskeisessä asemassa ovat olleet tutkintorakenteiden yhdenmukaisuuden ja vertailtavuuden sekä eurooppalaisen yhteistyön, verkostoitumisen ja liikkuvuuden lisääntyminen. Tutkintojen tehostunut läpinäkyvyys ja vertailtavuus osaltaan lisäsivät tarvetta tunnistaa ja tunnustaa muualla ja elinikäisen oppimisen kautta hankittua osaamista (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2013; Opetusministeriö, 2007).

2000-luvun suomalaisessa yliopisto-opiskelussa korostuukin elinikäinen oppiminen: suomalaiset yliopisto-opiskelijat ovat iältään vanhempia kuin aikaisemmin ja tulevat yliopisto-opintoihin entistä erilaisimmista elämäntilanteista (Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto, 2009). Myös Suomen hallituksen koulutuspoliittisessa ohjelmassa vuosille 2011–2016 korostetaan elinikäisen oppimisen edistämistä ja työurien pidentämistä (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2013: 8–9), jotka kytkeytyvät olennaisesti aikaisemmin opitun tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Eri elämänvaiheissa hankitun osaamisen tunnustaminen korostaa osaltaan myös osaamisen arvoa ja merkitystä (Colardyn & Bjørnåvold, 2004; Haapaniemi & Hirvonen, 2012). Myös Kieliverkoston Kieliparlamentti (2014) on ottanut kantaa osaamisen tunnistamisen kehittämiseen ja tehostamiseen kaikilla koulutusasteilla.

Kieli- ja viestintäosaamisen tunnistaminen

Suomessa kaikkiin yliopistotutkintoihin sisältyy kieli- ja viestintäopintoja, mikä on kansainvälisestikin merkittävä erityispiirre. Opiskelijan tulee alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa osoittaa saavuttaneensa vieraassa kielessä, useimmin englannissa, sellaisen taidon, joka mahdollistaa oman alan kehityksen seuraamisen ja kansainvälisessä ympäristössä toimimisen. Yliopistotutkintoihin kuuluvat kieliopinnot ovat siis erityisalojen kieltenopetusta ja opiskelua, jotka sitoutuvat opiskelun ja työelämän kielitaitotarpeisiin, ja yliopisto-

opinnoissa myös tieteen tekemisen ja tieteessä viestimisen lähtökohtiin.

Valtakunnallisen AHOT korkeakouluissa -hankkeen kielten ja viestinnän työryhmä (2011) työsti suositukset niin formaalin kuin non-formaalin ja informaalin kieli- ja viestintäosaamisen tunnistamiseksi ja tunnustamiseksi. Suositukset mahdollistavat erilaisten menetelmien ja näyttötapojen käytön, joita näyttökokeiden lisäksi ovat mm. portfolioit, haastattelut, kielisalkku, osaamispäiväkirjat tai näiden erilaiset yhdistelmät. Itä-Suomen yliopiston kielikeskuksessa ovat käytössä ns. AHOT-näyttökokeet, joita oma väitöstutkimukseni (Tuomainen, 2015) käsitteli.

Opiskelijoiden käsitykset ja kokemukset englannin osaamisen tunnistamisesta

Tutkimukseeni osallistui 21 kauppatieteiden englannin opintojaksojen näyttökokeisiin vuosina 2013 ja 2014 osallistunutta suomalaista yliopisto-opiskelijaa. Aineistoa opiskelijoiden oppimisympäristöistä, -kokemuksista ja AHOT-käsityksistä keräsin kyselyllä sekä yksilöhaastattelulla, johon osallistui 13 kyselyyn vastanneista opiskelijoista. Opiskelijat olivat iältään 23–56-vuotiaita ja aloittaneet opintonsa Itä-Suomen yliopistossa (tai sitä edeltäneissä Joensuun tai Kuopion yliopistoissa) vuosina 2006–2014.

Tutkimuksen aineisto osoittaa, että suomalaiset kauppatieteiden yliopisto-opiskelijat hankkivat erityisalojen englannin osaamista non-formaalisti ja informaalisti varsinkin lukemalla alakohontaista ja akateemista englanninkielistä kirjallisuutta sekä toimimalla työelämätilanteissa ja arkisissa viestintätilanteissa. Opiskelijat hankkivat siis alakohontaista englannin kielen osaamista hyvin monipuolisista ympäristöistä ja tilanteista, niin opiskelun aikana kuin sitä ennen. Usein eri ympäristöt myös limittyvät eli opiskelija voi yhdistää saman kokemuksensa niin opiskeluun kuin arjessa oppimiseen. Opiskelijoiden oma usko ja luottamus elinikäisen oppimisen kautta kehittyneeseen kielitaitoon näkyivät kuitenkin perusteluissa hakeutua osaamisen näyttöön.

Englannin kieli- ja viestintäosaamisen tunnistamisen AHOT-näyttökokeet Itä-Suomen yliopiston kielikeskuksella nähtiin validina ja arvostettuna tapana tunnistaa aiemmin hankittu osaaminen, ja niillä säästettiin myös aikaa opiskelussa. Itse näyttökokeista ja niiden sisällöstä kaivattiin myös lisää tietoa varsinkin ennen ilmoittautumista, joten tiedotusta ja ohjausta osaamisen näyttöihin liittyen tulisi lisätä.

Osaamisen lisäksi käytännön syyt vaikuttivat näyttöön osallistumiseen: osalla ei ollut mahdollisuutta työn tai muiden opintojen vuoksi osallistua englannin opintojaksolle. Mutta vaikka kokeisiin osallistuneilla opiskelijoilla oli lukuisia syitä hakeutua osaamisen näyttöön, taustalla oli vahva eri oppimisympäristöissä hankittu englannin kieli- ja viestintäosaaminen, joka pystyttiin tunnistamaan ja tunnustamaan näyttökokeiden kautta.

Kirjoittaja toimii englannin kielen yliopistonlehtorina Itä-Suomen yliopiston kielikeskuksessa Kuopion kampuksella.

Lähteet

AHOT korkeakouluissa -hanke 2011. *Kieli- ja viestinnän työryhmän suositukset*. http://www.tunnistaosaaminen.fi/sites/default/files/liitteet/kielet_ja_viestinta.pdf

Colardyn, D. & Bjørnåvold, J. 2004. Validation of formal, non-formal and informal learning: policy and practices in EU member states. *European Journal of Education* 39 (1), 69–89.

Haapaniemi, T. & Hirvonen, H. 2012. Työelämässä hankitun osaamisen tunnustaminen Itä-Suomen korkeakouluissa -hanke. Teoksessa A. Airola & H. Hirvonen (Toim.) *Osaaminen näkyväksi: kokemuksia osaamisen tunnustamisesta Itä-Suomen korkeakouluissa*. Publications of the University of Eastern Finland General Series 8, 15–24.

Kieliverkosto. 2014. *Kieliparlamentti 2014: Kannanotto osaamisen osoittamisesta*. <http://www.kieliverkosto.fi/kannanotto2014/>

Opetusministeriö. 2007. *Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakouluissa*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 4.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2013. *Monipuoliset ja sujuvat opintopolut*. Työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:2.

Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto. 2009. *Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen ja tunnustaminen*.

http://www.helsinki.fi/halvi/srno/raportit_ja_julkaisut/AHOT_raportti_2009.pdf

Tuomainen, S. 2015. *Recognition and student perceptions of non-formal and informal learning of English for specific purposes in a university context*. Väitöskirja. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology, no 75. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.